
Izvorni znanstveni rad
Rukopis primljen 4. 5. 2017.
Prihvaćen za tisak 23. 3. 2018.
<https://doi.org/10.22210/govor.2017.34.07>

Dario Marić

dario.maric@ff.unsa.ba

Filozofski fakultet Sveučilišta u Sarajevu

Bosna i Hercegovina

Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak u razgovorima na njemačkom jeziku

Sažetak

Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak je zbog svoje upadljive složenosti zasigurno jedan od osebujnijih tonskih naglasaka u njemačkom jeziku. Čini se da oslikava vrlo visok stupanj informacijske bitnosti istaknute riječi ili jaku potrebu skretanja sugovornikove pozornosti na izričaj koji slijedi istaknutoj riječi. Dosad nije bio dostatan predmet istraživanja prozodije njemačkog jezika. Cilj je ovog istraživanja odrediti moguće funkcije uzlazno-silazno-uzlaznog naglasaka unutar razgovora na njemačkom jeziku pri konstituiranju govornih činova, strukturiranju razgovora te izražavanju modalnosti iskaza. Korpus čini 100 isječaka iz razgovora vođenih u sklopu radijske kontakt-emisije "Im Gespräch" (Deutschlandradio), koji sadrže po jedan uzlazno-silazno-uzlazni naglasak unutar svoga verbalnog konteksta. Analiza pokazuje da se uzlazno-silazno-uzlazni naglasak pojavljuje unutar izričaja koji funkcioniraju kao dio samoinicijativnih bližih pojašnjenja, bezrezervnih uvjeravanja, a sporadično i ironičnih iskaza, poziva te potvrđivanja.

Cljučne riječi: konverzacija, uzlazno-silazno-uzlazni naglasak, njemački jezik, ilokucijska snaga izričaja

---

1. UVOD

Dosadašnje zanemarivanje uzlazno-silazno-uzlaznog naglasaka kao govornog znaka u komunikaciji na njemačkom jeziku proistječe iz preopterećenosti teorijskim postavkama unutar novijih istraživanja prozodije njemačkog jezika, koja *a priori* isključuju mogućnost postojanja tonskih naglasaka. Tonske naglaske čini više od jedne promjene smjera tonske kretnje unutar naglašenog sloga (Grice i Baumann, 2002; Grice i sur., 2005). Takve se tonske kretnje, takozvani "jezgreni obrisi" (njem. *nukleare Konturen*), pribrajaju inventaru kombinacija posljednjega tonskog naglasaka u intonacijskoj jedinici i graničnog tona. S druge strane, inventariziranje intonacijskih obrazaca i tonskih naglasaka retrospekcijom od strane izvornoga govornika jezika koji se istražuje, također rezultira nepotpunim i nepreciznim inventarima (Essen, 1964; Pheby, 1980). Pojedini opisi svoje inventare svjesno ograničavaju na intonacijske obrasce stilistički neutralnih izričaja (Uhmann, 1988; Wunderlich, 1988) i pri tome analiziraju izričaje prethodno pripremljenih, umjetno konstruiranih rečenica izvan konteksta ili odgovore ispitanika na one rečenice u kojima ispitanici nagađajući simuliraju upotrebu jezika oslanjajući se na zadani propozicijski sadržaj i interpunkciju (usp. *spoken prose* u Abercrombie, 1971: 1–9). Naposljetku, nepostojanje uzlazno-silazno-uzlaznoga tonskog obrasca u opisima prozodije autentičnih razgovora na njemačkom jeziku (npr. u Selting, 1995) jedino je moguće objasniti nedostatkom antagonističkih odnosa među sudionicima u analiziranim razgovorima i nedostatkom suprotstavljanja njihovih mišljenja budući da se taj tonski obrazac po svoj prilici često pojavljuje unutar sljedova argumentiranja, uvjeravanja, proturječenja, predbacivanja i sl. (za pregled dosadašnjih opisa intonacije njemačkog jezika vidi Grice i Baumann, 2002: 3–8; Gilles, 2005: 6–16). U ovom će istraživanju uzlazno-silazno-uzlazni naglasak kao nezavisna varijabla biti, zajedno sa svojim govornim i okogovornim okruženjem u kojem je upotrijebljen, izdvojen iz cjelovitih autentičnih razgovora vođenih unutar kontakt-emisija radijske postaje Deutschlandradio s ciljem detaljne rekonstrukcije interakcije među sudionicima u razgovoru koja bi, naposljetku, trebala dati uopćene funkcije ovog naglasaka.

Zanemarivanje ovoga tonskog naglasaka predstavlja višestruk propust budući da, uz očekivane funkcije konstituiranja govornih činova, strukturiranja razgovora te izražavanja modalnosti iskaza, postoje pokazatelji da on predstavlja sredstvo isticanja riječi najviše ili vrlo visoke informacijske bitnosti u odnosu na druge fonetske riječi unutar govornog prinosa.

Moguće pojavljivanje uzlazno-silazno-uzlaznoga tonskog obrasca unutar inventara jezgrenih obrisa, tj. završnih dijelova melodema u dosadašnjim istraživanjima ((L+)H* L-H% kod Grice i Baumann, 2002 kojem određuju samo funkciju konstituiranja učtive ponude) neće imati osobitog značaja za ovaj rad budući da se ovdje fokusira lokalna uzlazno-silazno-uzlazna tonska kretnja, koja se, u pravilu, u cijelosti ostvaruje unutar jedne naglašene jezične riječi i koja sama ne obuhvaća ni frazni ton intermedijarne fraze ni granični ton intonacijske jedinice, nego isključivo tonove tonskog naglaska.

2. TEORIJSKI OKVIR I CILJEVI RADA

U radu se polazi od pretpostavke da je uzlazno-silazno-uzlazni naglasak kontekstualizirajući mig (engl. *contextualization cue*; Gumperz, 1982), te da stoga nema transkontekstualnu sebi inherentnu funkciju, nego da primatelju sugerira ispravna tumačenja izričajā u kojima se pojavljuje, a koja su različita koliko su različiti konteksti u kojima se ti izričaji pojavljuju. Ovo je slučaj utoliko prije što prozodijski kontekstualizirajući migovi svoj signalizacijski potencijal dobivaju iz odnosa s drugim istovrsnim migovima u sintagmi (Gumperz, 1992: 50). Takva upotreba kontekstualizirajućih migova i njihovih kombinacija visoko je konvencionalizirana pa primatelju omogućava ubrzano, šablonizirano tumačenje izričaja (Gumperz, 1982: 145).

Apstrahiranjem jedne funkcije naglaska, kao što je u Dudenovoj gramatici (2016) učinjeno s četiri tonska naglaska standardnoga njemačkog jezika, dobiva se odveć apstraktna funkcija upitne valjanosti. Zbog toga se ovdje polazi od više funkcija uzlazno-silazno-uzlaznog naglaska, koje nemaju nužno zajedničke elemente, osim što sve podrazumijevaju jako isticanje jedne komponente propozicijskog sadržaja iskaza.

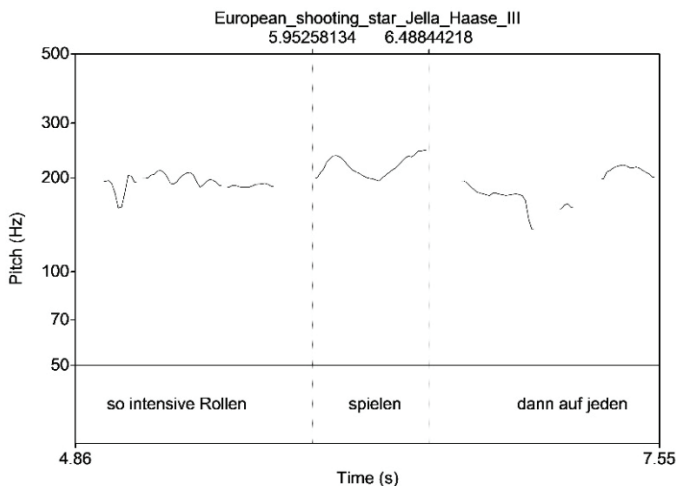
Pri imenovanju funkcija u radu će se nadalje, gdje god bude moguće, po uzoru na etnometodologiju (Bergmann, 1981) birati one kategorije kojima bi se većina lingvistički neobrazovanih članova njemačke jezične zajednice znala koristiti u svojim svakodnevnim društvenim djelovanjima.

I, konačno, prvenstveni cilj ovog istraživanja jest pobrojavanje funkcija uzlazno-silazno-uzlaznog naglaska, do kojih će se doći analizom 100 govorno-okogovornih okruženja, u kojima je upotrijebljen, gdje se očekuju funkcije pri 1. signaliziranju stupnja informacijske bitnosti, 2. organiziranju razgovora, 3. strukturiranju govornog priloga, 4. konstituiranju govornih činova i 5. izražavanju modalnosti iskaza.

3. PODACI I METODE ANALIZE PODATAKA

Korpus ovog rada čini 100 isječaka iz izdanja radijske emisije "Im Gespräch" njemačkoga državnog radija (Deutschlandradio) emitiranih u prvoj polovici 2016. godine. Ta je emisija izabrana u uvjerenju da su razgovori koji se unutar nje vode spontani i autentični, osobito oni unutar subotnjeg izdanja kada emisija traje znatno dulje i kada se i pozivatelji imaju priliku uključiti u razgovor u studiju. Isječci traju između deset i 60 sekundi, ovisno o količini konteksta nužnog za vjernu rekonstrukciju zabilježene interakcije među sudionicima u razgovoru.

Za bilježenje govornih i okogovornih pojava u isječcima iz razgovora korišten je GAT 2 (Selting i sur., 2009), najupotrebljavaniji transkripcijski sustav za lingvističku analizu razgovora na njemačkome govornom području, čijem je znakovnom inventaru dodan znak ~ za uzlazno-silazno-uzlazni naglasak. Govorni signal je bilježen dekomponiran nakon višestrukog preslušavanja i dodatne provjerene analize softverskim programom Praat (Boersma i Weenink, 2018).

Slika 1. Dijagram s vrijednostima osnovne frekvencije u dijelu izričaja *Sollte ich noch mal so intensive Rollen spielen, dann auf jeden Fall mit 'nem Coach* s uzlazno-silazno-uzlaznim smjerom promjene njene vrijednosti unutar riječi *spielen*

Figure 1. Diagram with the value of fundamental frequency in the part of the utterance *Sollte ich noch mal so intensive Rollen spielen, dann auf jeden Fall mit 'nem Coach* with a rising-falling-rising direction of change of the frequency value within the word *spielen*

Nakon transkripcije slijedila je kvalitativna analiza razgovornog slijeda, često nastalog nizom lokalnih, *moment-by-moment* odluka, u kojoj je stoga svaki pojedini izričaj tumačen kao određena govorna radnja (engl. *action, speech event*) ili kao njezin konstitutivni dio. Dodatna provjera utvrđene funkcije uzlazno-silazno-uzlaznog naglasaka radila se testom zamjene naglasaka riječima (česticama, priložima, prijedlozima ili veznicima), sintagmama ili cijelim rečenicama.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je polučilo sedam različitih funkcija uzlazno-silazno-uzlaznog naglasaka unutar razgovora na njemačkom jeziku i četiri moguća rasporeda promjena smjera tonske kretnje unutar naglašenog sloga i sloga iza. Spomenute se funkcije mogu podijeliti s obzirom na predmet isticanja: isticanje riječi naglašene uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom (uži ili širi fokus) ili isticanje izričaja iza riječi naglašene uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom. Okruženja u kojima se uzlazno-silazno-uzlazni naglasak našao manje od tri puta unutar korištenog korpusa, kao što su npr. ironični iskazi ili izričaji kojima se sudionici u razgovoru nadmeću za ulogu govornika, neće biti tematizirani u nastavku.

4.1. Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak u funkciji isticanja naglašene riječi (uži ili širi fokus)

Uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom u razgovorima na njemačkom jeziku moguće je isticati od jedne riječi (funkcija najave novoga tematskog aspekta, riječ koja sažima prethodno izrečeno, neočekivane radnje, događaje, stanja ili okolnosti i dr.) do cijele rečenice (funkcija jačanja ilokucijske snage izričaja, kontekstualiziranja kraćega bližeg pojašnjenja i dr.).

4.1.1. Funkcija jačanja (ilokucijske) snage izričaja

Pri izricanju vrijednosnih sudova, uvjeravanja, savjetovanja, odbacivanja, plediranja, proturječenja, potvrđivanja, opravdavanja, žalbi i podržavanja, uzlazno-silazno-uzlazni naglasak isticanjem rečeničnih dijelova, među kojima su najzastupljeniji predikati ili njegovi dijelovi, znatno manje priložne oznake, subjekti i objekti, izražava visok stupanj uvjerenosti govornika u ispravnost propozicijskog sadržaja aktualnog izričaja i prikladnost govorne radnje koju upravo vrši, odnosno prikladnost vlastite radnje o kojoj pripovijeda. Na takav zaključak, između ostalog, upućuje izostanak izraza

nesigurnosti i neodređenosti u tekstualnom sloju govornog signala izričaja ili izostanak tihog, sporog, nerazgovijetnoga govora ili govora koji odlikuju otezanja i zastajkivanja. Istaknuti rečenični dijelovi unutar govornih radnji predstavljaju bitne aspekte na kojima se temelje argumenti za vrijednosne sudove, uvjeravanja, savjetovanja itd. Visok stupanj uvjerenosti u ispravnost propozicijskog sadržaja aktualnog izričaja i prikladnost govorne radnje govornik svakako želi prenijeti na sugovornika pa uzlazno-silazno-uzlazni naglasak djeluje kao pojačivač ilokucijske snage izričaja. Zamijeniti ga mjestimično mogu čestice *gerade* (hrv. *baš*), *ne? nicht?* (*ne? zar ne?*), prilozi *nämlich* (*naime*) i *übrigens* (*uostalom*) (za *ne?* i *nicht?* vidi Hagemann, 2009). U korpusu su zabilježene 34 upotrebe uzlazno-silazno-uzlaznog naglasaka s funkcijom jačanja ilokucijske snage izričaja. Sljedeći isječak iz razgovora vođenog u sklopu radijske kontakt-emisije posvećene terorističkom napadu islamista u Münchenu u srpnju 2016. i reakciji njemačkih građana na napad sadrži jednu upotrebu uzlazno-silazno-uzlaznog naglasaka u svrhu jačanja ilokucijske snage izričaja. Na pitanje voditelja emisije o mogućoj začuđenosti njemačkih sigurnosnih službi povodom izostanka terorističkih napada islamista u Njemačkoj do srpnja 2016. (redak 1), gošća emisije, stručnjakinja za sigurnost, proturječi ističući da je pogrešno stanje svijesti sigurnosnih službi nazvati čuđenjem (*~NEnnen*) (redak 2). U nastavku (redak 3) izriče slaganje glede drugog aspekta, koji implicira pitanje voditelja emisije. Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak ovdje intenzivira proturječenje, a moguće ga je u potpunosti zamijeniti česticom *gerade*.

Transkript 1: *Islamistički terorizam*

1 vod.: °h ^WUNdern die sich (.) nicht manchmal dass es
Zar se oni ponekad ne čude što
 ba_↑~Uns nich wirklich schon so ein (-) eine
kod nas još nije bilo stvarno velikog
 ^grOße verbrecherische tat mit (.) ↑`Islamistisch
zlodjela s islamističko-terorističkom pozadinom?
 <<p, creaky>terroristischem hintergrund gegeben
 hat.>

→2 goš.: ((mljacne)) wundern würden die dass

Čuđenjem to oni

<<☺>wahrscheinlich nich~NEnnen,>

vjerojatno ne bi baš nazvali,

3 ähm aber es ˘IST tatsächlich so dass es ˘Immer

eee, ali zbilja je slućaj da se

wieder heißt in solchen ge˘sprÄchen [...]

u takvim razgovorima uvijek iznova govori...

4.1.2. Funkcija karakteriziranja istaknute radnje, događaja, stanja ili okolnosti u kojima se odvijaju kao neoćekivane, nepojmljive ili oprećne oćekivanom

Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak takoder istiće radnje, događaje, stanja ili okolnosti u kojima se odvijaju, a koje bi u danom kontekstu mogle biti prepoznate kao neoćekivane, nepojmljive ili oprećne oćekivanom. Na taj naćin one i bivaju okarakterizirane kao neoćekivane, nepojmljive ili oprećne oćekivanom. U korpusu je zabilježeno deset takvih upotreba uzlazno-silazno-uzlaznog naglaska. Moguće ih je zamijeniti jezićnim izrazima *ob Sie es glauben oder nicht (vjerovali ili ne)* ili *stellen Sie sich das mal vor (zamislite)*, prilogom *tatsächlich (zbilja)* i sl. Sljedeći transkript dijela razgovora potjeće iz radijske kontakt-emisije o oćuvanju sjećanja na njemaćku povijest, u kojoj pozivatelj pripovijeda o tadašnjim naćinima prelaska granice između Savezne Republike Njemaćke i tadašnje Njemaćke Demokratske Republike. U dijelu razgovora koji prethodi ovome, pozivatelj otkriva da je jednom prilikom podmitio granićnog policajca Njemaćke Demokratske Republike džepnim noćićem, nakon ćega na granićnom prijelazu na kojem je radio spomenuti policajac više nije imao problema s unošenjem robe iz Savezne Republike Njemaćke. Nabrajanjem stvari iz prtljažnika svog automobila, koje je u to vrijeme pri prelasku granice bilo teško unijeti u Njemaćku Demokratsku Republiku (redci 1 do 7), pozivatelj ćini svoju priću još nevjerovatnijom, da bi u nastavku istaknuo, za to vrijeme neobićnu okolnost, da na granićnom prijelazu nitko nije pregledao njegov automobil (redak 8).

Transkript 2: *Teniski reketi, lopte, Spiegel i Stern*

1 poz.: hatte im ˘AU↓to,

Imao sam u autu

2 im ˘KOFfer↓raum,

u prtljažniku

- 3 zehn ^ˈTENnisschläger;
deset teniskih reketi,
- 4 ^ˈhUndert ^ˈTENnisbälle;
stotinu teniskih lopti,
- 5 den ^ˈSPIEgel;
"Spiegel" (njemački politički tjednik),
- 6 westdeutsche ^ˈZEItungen;
zapadnonjemačke novine,
- 7 den ^ˈSTERN;
"Stern" (njemački politički tjednik).
- 8 es hat mich [˜]NIEmand kontro`llert,
Zamislite, nitko me nije pregledao,
- 9 vod.: ja,
da,
- 10 poz.: und ich ^ˈwUsste ge`NAU wo ich das `Ablagern muss.
i točno sam znao gdje to moram smjestiti.

4.1.3. Funkcija karakteriziranja istaknutog kao kraćega bližeg pojašnjenja odnosno preciziranja

Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak se u korpusu korištenom za ovo istraživanje 15 puta našao unutar bližih pojašnjenja ili preciziranja koja nisu duža od jedne rečenice. Jedan dio rečenica, koje predstavljaju bliža pojašnjenja u korpusu, nadovezuje se uzročnim ili zaključnim veznicima na prethodno izrečeno. Sam uzlazno-silazno-uzlazni naglasak je u slučaju bližih pojašnjenja moguće zamijeniti prilogom *nämlich* (*naime*), unutar preciziranja sintagmom *und zwar* (*i to*) ili prilogom *übrigens* (*uostalom*). Unutar pojašnjenja riječ istaknuta uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom predstavlja za pripadni dio razgovora ključnu, najčešće tematsku riječ. U sljedećem isječku iz razgovora između voditeljice radijske emisije i gosta u studiju o načinima približavanja institucije Europske unije njenim građanima, voditeljica emisije započinje temu Sporazuma o slobodnoj trgovini Kanade i EU-a (CETA), o kojem su vlade država članica EU-a upravo tada odlučivale. Na zahtjev voditeljice emisije gost navodi koja

je razina vlasti u EU nadležna za trgovinsku politiku (redak 4), a u nastavku (redci 5 i 6) kratko pojašnjava i zašto.

Transkript 3: *Trgovinska politika EU-a*

1 vod.: es geht um das ^WIRTschaftsabkommen mit 'kAnada,=
Radi se o gospodarskom sporazumu s Kanadom.

2 =könn_sie bitte noch mal für ↑^ALLe die jetzt
Možete li, molim Vas, za sve koji nisu baš upućeni u
↑~nIch so im thEma e:u: sind;
temu EU-a još jednom

3 er'klÄren °h ↓^WER da 'wAs ge'nAu ent'schEidet
objasniti tko tu točno što odlučuje na razini EU- a?
'Auf e:u: ebene?

4 gos.: ja ^HANDelspolitik ist seit vielen vielen 'jAhren
Pa, evo, trgovinska politika je već puno, puno godina
im 'kErn e:'U: politik,
u svom najvažnijem dijelu politika EU-a,

→ 5 also ^Ausschließliche ↑`zUständigkeit weil für
dakle isključiva nadležnost, jer za carine
~ZÖLle,

6 äh die e:↑`U: zuständig ist un_nich mehr die
je, naime, nadležan EU, a ne više nacionalne države.
natio`NALstaaten;

4.1.4. Funkcija najave novoga tematskog aspekta

Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak je unutar korištenog korpusa pet puta isticao riječ koja je najavljujvala novi tematski aspekt koji bi u nastavku razgovora bio tematiziran. Takva se riječ ne pojavljuje isključivo prozodijski i sintaktički samostalna, kao što je slučaj u sljedećem isječku iz razgovora, nego i potpuno integrirana u rečenicu i intonacijsku jedinicu. U slučaju sintaktičke neovisnosti riječi koja najavljuje novi tematski aspekt, uzlazno-silazno-uzlazni naglasak moguće je zamijeniti prijedlogom

bezüglich (glede) stavljenim ispred riječi ili jezičnim izrazom *was + novi tematski aspekt + betrifft/angeht/anbelangt* (*što se tiče + novi tematski aspekt*). U isječku iz razgovora prikazanom u sljedećem transkriptu njemački pisac Daniel Kehlmann iznosi vlastitu ocjenu ekranizacija svojih romana. Nakon komentiranja ekranizacije romana *Vermessung der Welt* (*Mjerenje svijeta*) pisac najavljuje komentar ekranizacije romana *Ruhm* (*Slava*), ističući naslov filma uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom.

Transkript 4: *Neobičan, ali lijep film*

1 gos.: aber äh <<all>ich muss wirklich sagen> ich finde:

Ali, em moram stvarno reći, smatram

ich finde das is ein <<all>ein ein>

da je to jedan neobičan film,

^UNgewöhnlicher film;

2 <<all>ein film der sich auch sehr vom buch

film koji se, također, jako udaljava od knjige,

ent'FERNT,>

3 ganz be'WUSST,

potpuno svjesno,

4 aber ein ein sehr ~schÖner und und und

ali jako lijep

emp↑`FEHlenswerter 'film,

i preporučljiv film.

→ 5 ↑äh~RUHM?

Glede "Slave",

6 äh der: nur sehr ↑~KURZ ↓in den `kInos war;

on je jako kratko bio u kinima.

4.1.5. Funkcija karakteriziranja istaknute riječi ili sintagme kao odgovarajuće za sažimanje prethodno izrečenoga

Sedam upotreba uzlazno-silazno-uzlaznog naglaska u korištenom korpusu odlikuje pojavljivanje uz riječ ili sintagmu koja sažima propoziciju izrečenu unutar jednog odnosno više prethodnih izričaja. Sažimati se može vlastiti ili tuđi dio govora. Neke

od ovih upotreba moguće je zamijeniti sintagmom *mit einem Wort* (jednom riječju), stavljenom ispred riječi koja sažima. U sljedećem transkriptu dijela razgovora između voditeljice radijske emisije i gošće u studiju, voditeljica na osnovi pripovijedanja gošće o svojim doživljajima izvodi zaključak da je gošća sklona posredovanju između sukobljenih strana u konfliktu. Riječju *verbinden* (ujedinjavanje) gošća sažima dio voditeljičinog pitanja: ... *möchten, dass sich alle um Sie rum eigentlich gut verstehen?* (... *želite da se svi oko Vas ustvari dobro slažu?*).

Transkript 5: Ujedinjavanje

- 1 vod.: sind sie auch (--) pri`VAT so dass sie so `gErne
Jeste li i privatno takvi da tako jako
 möchten dass sich alle um sie rum eigentlich
želite da se svi oko Vas ustvari
 <<☺>gut ver`stEhen?
dobro slažu?
- 2 goš.: ja
Da.
- 3 `SEHR eindeutig; °h
Vrlo jasno.
- 4 also das ver~BINden(.) is für mich eine sehr
Dakle, ujedinjavanje je za mene jedno vrlo
 existenzielle(-) er`fAh rung,=
egzistencijalno iskustvo,
- 5 =auch eine be`GLÜckende erfahrung;
također jedno usrećujuće iskustvo.

4.2. Uzlazno-silazno-uzlazni naglasak u funkciji isticanja izričaja koji slijedi riječ koju naglašava

4.2.1. Funkcija poziva koji dodatno najavljuje zahtjev

Ovu funkciju, uz uzlazno-silazno-uzlazni naglasak, konstituira oslovljavanje imenom, naslovom *Herr* i prezimenom ili osobnom zamjenicom u drugom licu jednine *du* u

zasebnoj intonacijskoj jedinici. Iza takvog oslovljavanja uvijek slijedi zahtjev koji u tri primjera pronađena u korpusu predstavlja poticanje na komentar, objašnjenje ili pripremanje za polazak. U dva primjera radi se o ilustraciji jednoga takvog poziva iz prošlosti u sklopu pripovijedanja. Takav je poziv mjestimično moguće zamijeniti oslovljavanjem i redosljedom poput *Kann ich dich/Sie um einen Gefallen bitten?* (*Mogu li te/Vas nešto zamoliti?*) ili *Hast du / Haben Sie kurz Zeit?* (*Imaš li / Imate li malo vremena?*) i sl. U dijelu razgovora koji neposredno prethodi sljedećem transkriptu dijela razgovora, voditelj radijske emisije postavlja pitanje glumcu poznatom iz dječjih serija o reakciji djece na njegovu prisutnost u javnosti. Glumac opisuje ustaljenu dječju reakciju ilustrirajući njihov poziv sa zahtjevom (redci 3 i 4) upućenim njemu:

Transkript 6: *Fritz*

- 1 gos.: das er^STAUnen und die aug? offene augen und
Čuđenje i otvorene oči i
 offene ^mÜnder sind erst dann da 'wEnn sie mich
otvorena usta tek su tu kada me prepoznaju,
 erkennen,
- 2 °hh aber ^dAnn ist das nun ↑~SEHR kurzer mo'mEnt
ali to je, međutim, jako kratak trenutak
 un_dann sagen sie;
i onda kažu:
- 3 ~FRITZ,
Fritz!
- 4 °hh <<all>du hast immer so gute i~dEen kannst du
Ti uvijek imaš tako dobre ideje, možeš li nam
 mal> das un_`dAs er`KLÄren;
to i to objasniti?

4.2.2. Funkcija najave iskaza oprečnog prethodnom

Prilog *dann*, veznik *aber* i prijedložna skupina *auf einmal*, koji stoje između dva oprečna iskaza u korištenom korpusu, četiri puta su istaknuti uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom. Kod oprečnih iskaza radi se ili o iznesenom djelomičnom

slaganju i djelomičnom neslaganju ili o različitim vlastitim sudovima koji su vrijedili unutar različitih vremenskih razdoblja. Moguće ga je zamijeniti veznikom *aber* (*ali*), priložima *jedoch* (*a*, *ali*), *dagegen* (*naprotiv*) itd. ukoliko se oni sami ne pojavljuju u ulozi riječi koja najavljuje oprečni iskaz. Sljedeći transkript dijela razgovora između voditeljice radijske emisije i gostiju u studiju o idealnom štivu za godišnji odmor, u kojem jedan od gostiju otkriva vlastito iskustvo s ponovnim čitanjem knjiga za djecu i mladež u odrasloj dobi, oprimjeruje upotrebu uzlazno-silazno-uzlaznog naglaska za najavu iskaza oprečnog prethodnom. Vlastitoj ocjeni romana *Stepski vuk* Hermannia Hessea prije posljednjeg čitanja (redak 1) gost suprotstavlja svoju ocjenu istog romana za vrijeme i nakon posljednjeg čitanja (redci 4, 5 i 6), koju najavljuje u retku 4 prilogom *dann* istaknutim uzlazno-silazno-uzlaznim naglaskom.

Transkript 7: *Stepski vuk*

1 gos.: da dachte ich [(.)]<<☺>o gott jetzt muss du den

Tad sam pomislio: O Bože, sad još jednom moraš

čitati

^KÄse

2 goš.: [ja]

da

noch mal *^IEsen* [den du mit fünf]zehn

^gUt[fandst];>

tu glupost koju si s petnaest smatrao dobrom,

3 vod.: [khe he]

ha, ha

[mhm]

→4 gos.: *°h und ~DANN hab ich dieses ↑~bUch*

<<creaky>gelesen;>

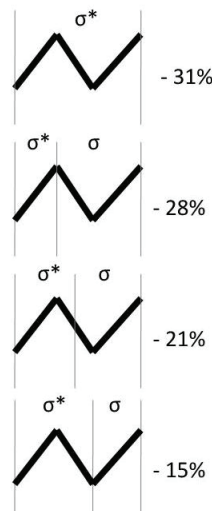
ali onda sam pročitao ovu knjigu

5 und fand es plötzlich *^WUNderbar*;=

i odjednom mi se doimala divnom,

6 =und zwar *↑'vÖllig `ANders als ↑`frÜher;*

i to potpuno drukčijom nego prije.

Slika 2. Shematski prikaz četiriju mogućih rasporeda promjena smjera tonske kretnje unutar naglašenog sloga i sloga iza s postotcima učestalosti pojavljivanja u korištenom korpusu

Figure 2. Schematic representation of the four possible ways of the tonal movement direction change within the stressed syllable and the next syllable with the percentage of frequency of occurrence in the used corpus

5. ZAKLJUČAK

Analiza 100 govorno-okogovornih okruženja uzlazno-silazno-uzlaznog naglaska u razgovorima na njemačkom jeziku razlučila je njegove sljedeće funkcije: jačanje ilokucijske snage izričaja, karakteriziranje istaknute radnje, stanja ili događaja kao neočekivanog, nepojmljivog ili oprečnog očekivanom, karakteriziranje istaknutog kao kraćega bližeg pojašnjenja, najavljivanje novoga tematskog aspekta, karakteriziranje istaknute riječi ili sintagme kao odgovarajuće za sažimanje prethodno izrečenoga, pozivanje uz dodatno najavljivanje zahtjeva i najavljivanje iskaza oprečnog prethodnome.

U višesložnim se riječima ovaj naglasak ostvaruje mahom unutar leksički naglašenog sloga i sloga iza, te se pojavljuje kao neposljednja i kao posljednja tonska kretnja unutar intonacijske jedinice. Analiza je također pokazala da se uzlazno-silazno-uzlazni naglasak pojavljuje isključivo unutar intonacijskih jedinica koje neposredno ne prethode zamjeni govornih uloga.

REFERENCIJE

- Abercrombie, D.** (1971). *Studies in Phonetics and Linguistics*. London: Oxford University Press.
- Bergmann, J. R.** (1981). Ethnomethodologische Konversationsanalyse. U P. Schröder i H. Steger (ur.), *Dialogforschung. Jahrbuch 1980 des Instituts für Deutsche Sprache*, 9–51. Düsseldorf: Schwann.
- Boersma, P., Weenink, D.** (2018). Praat: Doing phonetics by computer [računalni program]. Verzija 6.0.39, preuzeto 4. travnja 2017. s <http://www.praat.org/>
- Duden** (2016). *Grammatik der deutschen Gegenwartssprache* (sv. 4). Mannheim: Dudenverlag.
- Essen, O.** (1964). *Grundzüge der hochdeutschen Satzintonation*. Ratingen: Henn.
- Gilles, P.** (2005). *Regionale Prosodie im Deutschen. Variabilität in der Intonation von Abschluss und Weiterweisung*. Berlin, New York: de Gruyter (Linguistik Impulse & Tendenzen).
- Grice, M., Baumann, S.** (2002). Deutsche Intonation und GToBI. *Linguistische Berichte* 191, 267–298.
- Grice, M., Baumann, S., Benz Müller, R.** (2005). German intonation in autosegmental-metrical phonology. U Jun Sun-Ah (ur.), *Prosodic Typology. The Phonology of Intonation and Phrasing*, 55–83. Oxford: Oxford University Press.
- Gumperz, J.** (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gumperz, J.** (1992). Contextualization revisited. U P. Auer i A. Di Lucio (ur.), *The Contextualization of Language*, 39–54. Amsterdam: John Benjamins.
- Hagemann, J.** (2009). Tag questions als Evidenzmarker. Formulierungsdynamik, sequentielle Struktur und Funktionen redeguginterner tags. *Gesprächsforschung* 10, 145–176. Dostupno na <http://www.gespraechsforschung-ozs.de/> [posljednji pristup 4. svibnja 2017.].
- Pheby, J.** (1980). *Intonation und Grammatik im Deutschen* (2. izd.). Berlin: Akademie-Verlag.
- Selting, M.** (1995). *Prosodie im Gespräch. Aspekte einer interaktionalen Phonologie der Konversation*. Tübingen: Niemeyer (Linguistische Arbeiten 329).
- Selting, M., Auer, P., Barth-Weingarten, D., Bergmann, J., Bergmann, P., Birkner, K., Couper-Kuhlen, E., Deppermann, A., Gilles, P., Günthner, S., Hartung, M., Kern, F., Mertzlufft, C., Meyer, C., Morek, M., Oberzaucher, F., Peters, J., Quasthoff, U., Schütte, W., Stukenbrock, A.,**

- Uhmann, S.** (2009). Gesprächsanalytisches Transkriptionssystem 2 (GAT 2). *Gesprächsforschung* **10**, 353–402. Dostupno na <http://www.gespraechsforschung-ozs.de/> [posljednji pristup 4. svibnja 2017.].
- Uhmann, S.** (1988). Akzentttöne, Grenztöne und Fokussilben. Zum Aufbau eines phonologischen Intonationssystems für das Deutsche. U H. Altmann (ur.), *Intonationsforschungen*, 65–88. Tübingen: Niemeyer.
- Wunderlich, D.** (1988). Der Ton macht die Melodie. Zur Phonologie der Intonation des Deutschen. U H. Altmann (ur.), *Intonationsforschungen*, 1–40. Tübingen: Niemeyer.
-

Dario Marić

dario.maric@ff.unsa.ba

Faculty of Philosophy, University of Sarajevo
Bosnia and Herzegovina

Rising-falling-rising pitch accent in conversational German language

Summary

Rising-falling-rising pitch accent is surely the most unique pitch accent in German language due to its prominent complexity. Its prominence reflects very high degree of informational relevance of focused word or the strong need to distract interlocutor's attention on utterance that follows focused word. Up to now, rising-falling-rising pitch accent was not studied in the German prosody, partially due to the stylistic neutrality of utterances that would be artificially generated for the study purpose and therefore decontextualized and partially because of insufficient number of different types of conversations within the used corpus in the case of the analysis of prosody in authentic conversations. The purpose of this study is to determine possible functions of the rising-falling-rising pitch accents in conversational German language in co-constituting speech acts, structuring conversations and expressing modality of utterance.

The used corpus included 100 excerpts from conversations led in Radio Phone-In *Im Gespräch* on *Deutschlandradio* that consist of single rising-falling-rising pitch accent within its verbal context. Rising-falling-rising pitch accents were recognized in radio shows, after which, acoustic analysis confirmed the findings. Acoustic analysis included fundamental frequency of speech signal and rising-falling-rising direction of change of fundamental frequency.

In order to achieve intersubjectivity regarding the analytical categories, the qualitative analysis focuses on validation and the interpretation by the conversation participants themselves. The analysis shows that rising-falling-rising pitch accent appears within utterances that function as part of a self-initiated explanations, energetic persuasions, and occasionally ironic statements, callings and confirmations.

Key words: talk-in-interaction, rising-falling-rising pitch accent, German language, illocutionary force of the utterance

---